

Sử dụng phương pháp đàm thoại góp phần đổi mới hoạt động thảo luận môn Tư tưởng Hồ Chí Minh ở Trường đại học Hàng hải Việt Nam

Trương Thị Như*

*TS, Khoa Lý luận chính trị, Trường Đại học Hàng hải Việt Nam

Received: 2/11/2023; Accepted: 22/11/2023; Published: 20/12/2023

Abstract: *The theory and practice of teaching Ho Chi Minh's ideology at Maritime University in recent years has been posing an urgent problem both in the immediate and long term, which is to continue promoting the innovation of teaching methods. teaching methods for this subject. In essence, this is a change in the way of coordination and interaction between lecturers and students to help students have a comprehensive and in-depth understanding of the basic issues of the Vietnamese revolution, ethics, ethics and morals. the way, thinking... of President Ho Chi Minh; Thereby, applying it to the process of studying, living, and self-training.*

Keywords: *Conversation, Maritime University, Ho Chi Minh's ideology*

1. Đặt vấn đề

Mục tiêu của giảng dạy về Tư tưởng Hồ Chí Minh ở trường Đại học Hàng Hải không phải là nhồi nhét kiến thức mà là thắp sáng niềm tin cho sinh viên (SV), củng cố trong họ lòng tin về con đường mà Đảng và Bác Hồ đã lựa chọn, nâng cao lòng tự hào dân tộc và tình cảm đối với Đảng, với Bác Hồ; xác lập ý thức trách nhiệm và thái độ tích cực tham gia xây dựng và bảo vệ Tổ quốc, đào tạo SV trở thành những con người có phẩm chất đạo đức mới, có lý tưởng và phong cách trong sáng, có thể ứng xử đáp ứng được yêu cầu phát triển của xã hội trong giai đoạn cách mạng mới.

Khác với các môn lý luận chính trị khác, môn Tư tưởng Hồ Chí Minh có đối tượng giảng dạy, nghiên cứu là cuộc đời, sự nghiệp và tư tưởng của Chủ tịch Hồ Chí Minh - Người mà mọi tầng lớp nhân dân Việt Nam đều hết mực yêu quý, tôn thờ. Những chuyên đề của môn học này đều gắn liền với những công lao, cống hiến to lớn của Chủ tịch Hồ Chí Minh đối với cách mạng Việt Nam; gắn với những đạo đức, nhân văn của Người.

Thực tiễn cho thấy, giảng về “tư tưởng” nói chung đã khó, giảng về tư tưởng của một vĩ nhân như Hồ Chí Minh lại càng khó hơn. Bởi tư tưởng ấy được hình thành, phát triển từ tinh hoa tư tưởng, truyền thống lịch sử, văn hóa của dân tộc, của cả phương Đông và phương Tây; từ hoạt động thực tiễn phong phú của Người. Do vậy, để hiểu được tư tưởng của Người để khi giảng dạy có thể so sánh, rút ra điểm sáng tạo, phát triển, hay của riêng Hồ Chí Minh, chứ không phải là sự sao chép, nói lại, nói theo tư tưởng của dân tộc, của những nhà tư tưởng khác trên thế giới, rú ra bài học

cho bản thân,... thì nhất thiết phải có hiểu biết sâu sắc về thân thế, sự nghiệp Hồ Chí Minh; nắm chắc về lịch sử, văn hóa, tư tưởng của dân tộc, của các vĩ nhân lịch sử, các tư tưởng của các tôn giáo trên thế giới có ảnh hưởng đến tư tưởng của Người;... Nắm chắc hoạt động thực tiễn các hoạt động, nhất là những hoạt động của Bác liên quan đến việc nảy sinh các luận điểm cách mạng và sự vận dụng những luận điểm đó trong thực tiễn lãnh đạo cách mạng cũng như cả trong đời nhân xử thế;... Tất cả điều này đòi hỏi giảng viên giảng dạy Tư tưởng Hồ Chí Minh của Nhà trường vừa phải có vốn kiến thức tổng hợp, sâu rộng trên rất nhiều lĩnh vực: lịch sử, quân sự, chiến tranh, ngoại giao, nhà nước, pháp luật, kinh tế... của cả dân tộc và thế giới liên quan đến Hồ Chí Minh, vừa phải là một tấm gương về đạo đức, nhân cách, lối sống mới đủ sức thuyết phục, vừa phải có phương pháp giảng dạy phù hợp.

Những năm qua, phương pháp dạy học chủ đạo môn Tư tưởng Hồ Chí Minh ở trường Đại học Hàng Hải chủ yếu là thuyết trình. Ngoài những ưu điểm mà không một phương pháp nào có thể thay thế, thì hạn chế của thuyết trình chính là độc thoại là chính, SV lắng nghe lời giảng của giảng viên, ghi chép và học thuộc. Phương pháp này không khuyến khích vai trò chủ động của người học, hạn chế trao đổi thông tin đa chiều; không đáp ứng được yêu cầu của việc chuyển từ dạy học sang tự học và từ giáo dục sang tự giáo dục,... như hiện nay.

Để khắc phục những hạn chế của phương pháp giảng dạy tuyệt trình truyền thống, vài năm trở lại đây, việc giảng dạy môn học này ở Nhà trường đã có sự

đổi mới theo hướng kết hợp chặt chẽ hai yếu tố truyền thống và hiện đại. Theo đó, các tiết học kết hợp giữa thuyết trình với nêu vấn đề, dạy học tích cực, đàm thoại, dạy học theo nhóm,... đã được áp dụng. Ưu điểm của việc kết hợp các phương pháp này là: giảng viên và SV cùng thể hiện vai trò của mình thông qua thiết kế, tổ chức, hướng dẫn các hoạt động của giảng viên; SV thuyết trình, nêu ý kiến của mình dưới sự hướng dẫn của giảng viên; xây dựng được môi trường học tập thân thiện, giảng viên huy động vốn kiến thức và kinh nghiệm sống của SV để thiết kế nên bài học sinh động; tăng cường giao tiếp đa phương; khuyến khích phát huy tính chủ động, sáng tạo của SV,... Do vậy, bài giảng đã trở nên sinh động hơn, buổi học trở nên hấp dẫn hơn, không còn cảm giác học chính trị khô khan, gò bó, đơn điệu nữa, góp phần quan trọng. Tuy nhiên, việc kết hợp quá nhiều phương pháp trong một buổi học, tiết học tốn khá nhiều thời gian, công sức; thực tế việc kết hợp này diễn ra chưa nhiều, chưa thường xuyên. Trong khi, yêu cầu đổi mới của sự nghiệp giáo dục đào tạo nói chung, đổi mới giảng dạy môn Tư tưởng Hồ Chí Minh ở Nhà trường nói riêng ngày càng cao. Theo đó, quá trình dạy học, giáo dục phải bảo đảm tính vừa sức, phải căn cứ vào đặc điểm của đối tượng, trình độ, năng lực và tâm lý người học, không nên tham nhiều sẽ tạo tâm lý chán nản, không hứng thú trong học tập; phải có phương pháp dạy sao cho phát huy tốt tính chủ động, sáng tạo của người học. Do vậy, thời gian tới Nhà trường phải đặc biệt chú trọng đến việc lựa chọn trong đổi mới phương pháp môn học này, trong đó đặc biệt coi trọng phương pháp đàm thoại.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Khái niệm phương pháp đàm thoại

Đàm thoại trong giảng dạy môn Tư tưởng Hồ Chí Minh ở trường Đại học Hàng Hải hiện nay là phương pháp tập trung vào việc tạo môi trường thảo luận và trao đổi thông qua trò chuyện giữa giảng viên - SV hoặc giữa các SV với nhau đi đến một kết luận nào đó. Đây là một phương pháp giảng dạy phổ biến và hiệu quả để khuyến khích sự tương tác, trao đổi ý kiến và tạo ra sự chủ động trong quá trình học tập. Thông qua đàm thoại SV được tham gia tìm hiểu về thân thế, sự nghiệp Hồ Chí Minh; về lịch sử, văn hóa, tư tưởng của dân tộc, của các vĩ nhân lịch sử, các tư tưởng của các tôn giáo trên thế giới có ảnh hưởng đến tư tưởng của Người;... hoạt động thực tiễn của Người...; được học hỏi kiến thức của bạn bè; phát huy được trí tuệ của tập thể và của bản thân họ; rèn luyện ý thức lắng nghe ý kiến của người khác. Phương pháp này lôi cuốn sự

quan tâm của SV, giúp họ có cơ hội tham gia vào quá trình học tập như phát biểu, trình bày ý kiến và bày tỏ quan điểm của mình, vận dụng những hiểu biết về Tư tưởng Hồ Chí Minh để lý giải những vấn đề đã và đang nảy sinh trong thực tiễn; từ đó khơi gợi, kích thích sự tìm tòi, khám phá, sáng tạo trong tư duy, xây dựng đạo đức, lối sống, phong cách phù hợp với lứa tuổi, nhiệm vụ. Hơn nữa, khi lý giải những vấn đề thực tiễn hoạt động cách mạng của Người thông qua trao đổi, thảo luận sẽ làm giảm bớt tính khô khan, “tính suông” của lý luận, gắn lý luận với thực tiễn sinh động, thực sự làm Tư tưởng Hồ Chí Minh luôn có sức hút, mang hơi thở của cuộc sống thường nhật.

2.2. Tăng cường phương pháp đàm thoại trong giảng dạy môn Tư tưởng Hồ Chí Minh ở Trường Đại học Hàng hải

2.2.1. Nâng cao nhận thức cho đội ngũ cán bộ, giảng viên giảng dạy môn Tư tưởng Hồ Chí Minh ở Nhà trường

Thường xuyên quán triệt, giáo dục làm cho cán bộ, giảng viên, SV nhận thức rõ tính cấp thiết của đổi mới phương pháp dạy học nói chung, tăng cường phương pháp đàm thoại trong dạy học môn Tư tưởng Hồ Chí Minh ở trường Đại học Hàng Hải nói riêng theo định hướng phát triển năng lực của người học là đòi hỏi khách quan; hạt nhân của việc thực hiện chương trình, nội dung, điều kiện trực tiếp để nâng cao chất lượng dạy học Tư tưởng Hồ Chí Minh; làm cho họ thấy được ưu thế của phương pháp này so với các phương pháp dạy học khác. Đối với giảng viên, đây vừa là thách thức cần phải đáp ứng, nhưng cũng là cơ hội phát triển của mỗi giảng viên để họ xác định quyết tâm dám đổi mới, sáng tạo, dám đương đầu với khó khăn thử thách khi thực hiện nhiệm vụ. Từ đó, thông qua công tác đào tạo, thực tiễn giảng dạy, tự học, tự nghiên cứu, đấu tranh trên lĩnh vực tư tưởng lý luận để bồi dưỡng nâng cao trình độ chuyên môn, củng cố lập trường chính trị, rèn luyện đạo đức, lối sống, phong cách theo Hồ Chí Minh; cập nhật những kiến thức mới, những thay đổi trong nội dung, chương trình đào tạo... bảo đảm gắn lý luận với thực tiễn. Đối với SV, phải làm cho họ thấy trách nhiệm lớn lao của họ trong việc tự đổi mới phương pháp học theo hướng hiện đại, đồng thời có nhận thức đúng, thái độ chuẩn mực, trách nhiệm cao khi tham gia học tập môn Tư tưởng Hồ Chí Minh, trong đó có những tiết học, bài học có sử dụng phương pháp đàm thoại để họ tích cực trao đổi, thảo luận để làm chủ kiến thức, kỹ năng.

2.2.2. Kết hợp nhuần nhuyễn các phương pháp “thuyết - đàm - nêu” trong giảng dạy môn Tư tưởng

Hồ Chí Minh

Việc cải tiến, đổi mới phương pháp giảng dạy là một việc làm công phu, phức tạp, đa dạng... nhưng nhất định phải theo cùng một định hướng là: thiết thực, hiện đại, gắn với yêu cầu cuộc sống, nâng cao hiệu quả của dạy và học của thầy và trò để tăng cường giáo dục SV bằng nhiều biện pháp, hình thức linh hoạt, phát huy năng lực tư duy sáng tạo của họ, loại bỏ dần cách dạy “nhồi nhét” và kiểu “học vẹt”, học “đổi phó”. Kinh nghiệm giảng dạy cho thấy: cùng một buổi lên lớp nếu kết hợp cả ba phương pháp là: thuyết trình, nêu vấn đề và đàm thoại trực tiếp, gọi tắt là phương pháp: “thuyết - đàm - nêu” sẽ phát huy tối đa ưu điểm và khắc phục được những hạn chế của ba phương pháp đó cùng một lúc, giúp SV không chỉ Tư tưởng Hồ Chí Minh, mà còn rèn luyện được tư thế, tác phong, đạo đức, lối sống, phong cách theo người, làm cho tư tưởng, đạo đức, phong cách của người đẹp hơn, sáng hơn, trong hơn, vĩ đại hơn. Trong đó, cùng là một vấn đề nhưng thuyết trình sẽ giúp truyền đạt những vấn đề cơ bản nhất về cuộc đời, thân thế, sự nghiệp, nguồn gốc, bản chất các tư tưởng, các hoạt động đó của người; đàm thoại sẽ giúp giảng viên, SV trao đổi, thảo luận và củng cố thêm những hiểu biết của cá nhân xung quanh tư tưởng, hoạt động thực tiễn của Bác thông qua các kênh thông tin; nêu vấn đề giúp kích thích tính tích cực chủ động trong việc nhận thức và vận dụng những hiểu biết về môn học vào giải quyết các vấn đề thực tiễn đã và đang đặt ra như: đấu tranh chống lại các quan điểm sai trái, thù địch chống phá cuộc đời, thân thế, sự nghiệp của Bác, vận dụng vào thực hiện các chỉ thị, nghị quyết của Đảng liên quan đến các đợt học tập chính trị...

Việc kết hợp này tạo ra một mặt tạo quy trình khép kín giữa thầy và trò, tạo thế liên hoàn giúp SV vừa có thể nắm bắt một cách cơ bản nội dung các vấn đề thầy truyền đạt ở trên lớp, với đối thoại trực tiếp để trao đổi ngay những vấn đề mà giảng viên đặt ra và giải đáp những câu hỏi của SV, đưa SV vào tình huống rồi cùng họ giải quyết thấu đáo; thông qua đàm thoại, thông qua tranh luận giữa các SV, giúp họ hiểu sâu sắc hơn nội dung bài giảng, gắn lý luận với thực tiễn cuộc sống. Mặt khác, những vấn đề nào khó cần thời gian, cần tìm hiểu thêm tài liệu và thực tế thì giảng viên gợi mở, định hướng để SV tự giải quyết thông qua tiểu luận, hội thảo và nghiên cứu khoa học. Đồng thời, việc kết hợp “thuyết - đàm - nêu” bắt SV phải động não, rèn luyện tính linh hoạt, từng bước khắc phục tình trạng thụ động trong tiếp thu kiến thức và phát triển năng lực tư duy.

2.2.3. Tổ chức khoa học việc đổi mới phương pháp

đàm thoại trong dạy học môn Tư tưởng Hồ Chí Minh

Tập trung đổi mới cách soạn giáo án trên cơ sở bảo đảm các định hướng: chuyển trọng tâm từ thiết kế các hoạt động của giảng viên sang hoạt động của SV. Xác định chuẩn xác mục tiêu, nội dung, thời gian, phương pháp đàm thoại. Thực hiện tốt các khâu thông qua, phê duyệt bài giảng; kiểm tra, đánh giá hoạt động đổi mới phương pháp dạy học của từng giảng viên; rút kinh nghiệm để hướng dẫn, chỉ đạo giảng viên.

Quá trình tổ chức cho SV đàm thoại, giảng viên cần phải nhạy bén, linh hoạt trong việc thiết lập nội dung các chủ đề thảo luận theo hướng gắn kết lý luận với thực tiễn, đặc biệt là thực tiễn đổi mới của đất nước, khơi dậy khát vọng cống hiến, xây dựng đất nước phồn vinh, hạnh phúc như Bác đã hằng mong. Để thực hiện tốt điều đó, giảng viên phải chú trọng tạo bầu không khí cởi mở; phân chia thành các nhóm thảo luận với quy mô hợp lý, trong đó mỗi nhóm thực hiện những nội dung trọng tâm nhất định; đặc biệt, giảng viên cần có những gợi mở, đặt vấn đề để SV suy nghĩ trả lời và tranh luận; khuyến khích các ý kiến phản biện trái chiều; chú trọng kỹ năng thuyết trình, lắng nghe, phản biện khi đàm thoại. Khi kết thúc thời gian thảo luận, giảng viên cần đánh giá, tổng kết những nội dung đã thực hiện được, chưa thực hiện được, giải đáp cụ thể những thắc mắc có thể nảy sinh. Kết hợp với đổi mới phương pháp đánh giá kết quả học tập của SV theo hướng tạo động lực cho SV trong tu dưỡng, học tập, nghiên cứu.

3. Kết luận

Đổi mới phương pháp giảng dạy là một việc làm công phu, phức tạp, đa dạng. Song đổi mới ngay lập tức phương pháp dạy học môn Tư tưởng Hồ Chí Minh ở trường Đại học Hàng Hải hiện nay là điều không thể. Lý luận và thực tiễn chỉ ra rằng: tăng cường phương pháp đàm thoại trong dạy học môn Tư tưởng Hồ Chí Minh hiện nay ở Nhà trường là đòi hỏi cấp thiết bởi chính yêu cầu của sự nghiệp giáo dục đào tạo và từ những ưu điểm vượt trội, tính hiệu quả của nó. Song không nên tuyệt đối hóa phương pháp này mà cần phối hợp, kết hợp, lồng ghép một cách hợp lý, hài hòa, sinh động, có hiệu quả với những phương pháp khác.

Nghiên cứu này được tài trợ bởi Trường Đại học Hàng hải Việt Nam trong đề tài mã số: DT23-24-123
Tài liệu tham khảo

1. Ban Chấp hành Trung ương, Nghị quyết số 29-NQ/TW ngày 4/11/2013 Hội nghị Trung ương 8 khóa XI về đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục và đào tạo.

2. Trương Thị Anh Đào, *Bàn về phương pháp thuyết trình trong dạy học*, Tạp chí Giáo dục lý luận, số ra tháng 6/2022.